

Rapport från Jerusalem

Deltagande i biskopsvigning och officiellt besöksprogram hos
Evangelical Lutheran Church in Jordan and the Holy Land

Sammanfattning

Rapporten redovisar Malmö pastorats deltagande i biskopsvigning och besöksprogram i Jerusalem mellan den 8 januari 2026 och 13 januari 2026. Besöket genomfördes inom ramen för pågående och potentiellt fördjupat kyrkligt utbyte, med avsikt att etablera en vänrelation. Innehållet baseras på observationer och erfarenheter från platsbesöket.

Resan till Jerusalem gav en fördjupad inblick i hur politiska och rättsliga strukturer påverkar vardagsliv, vård, försörjning och religiöst liv i Israel och Palestina.

Genom möten med kyrkor, vårdinstitutioner, utbildningsverksamheter och civilsamhällesaktörer blev konsekvenserna av rörelsebegränsningar, checkpoints och ökad utsatthet efter den 7 oktober 2023 tydliga. Samtidigt framträdde ett starkt engagemang för människovärde, vård och stöd utifrån behov samt solidaritet över religiösa och nationella gränser.

Resan visade hur internationell och ekumenisk närvaro har betydelse både som stöd och som synliggörande av lokala livsvillkor. Sammantaget bekräftade resan Svenska kyrkans kallelse att genom omsorg, solidaritet och ansvar för medmänniskan verka för rättvisa, fred och värdighet i en komplex och påfrestande kontext.

Bakgrund och syfte

Malmö pastorat avser att etablera en vänrelation med Evangelical Lutheran Church in Jordan and the Holy Land (ELCJHL). Som ett led i detta arbete inbjöds pastoratet att delta i avtackningen av biskop Sani Ibrahim Azar samt vigningen av biskop electus Imad Mousa Haddad.

Resan syftade därutöver till att fördjupa kunskapen om ELCJHL:s uppdrag och verksamhet, den lokala politiska och samhällsliga kontexten samt att identifiera möjliga former för ett framtida, långsiktigt och ömsesidigt samarbete.

Delegation och genomförande

Resan genomfördes 8–13 januari 2026. Delegationen från Malmö pastorat bestod av:

- **Linda Isberg**, församlingsherde, Fosie församling
- **Jonas Wollin**, arbetsledande diakon, Hyllie församling
- **Patricia Escalante**, pastoratsjurist
- **Marcel Salinder**, kommunikationschef

Reseledare var Kjell och Inger Jonasson, med mångårig erfarenhet från Jerusalem.

Delegationen bodde på Svenska teologiska institutet (STI). Programmet planerades av Anna Hjältn (STI) och Maria Wålsten (ACT Svenska kyrkan).

Syftet med programmet var att ge:

- fördjupad förståelse för ELCJHL:s arbete och kontext
- inblick i aktuella projekt och samhällsutmaningar
- grundläggande kunskap om Jerusalem ur ett kristet och historiskt perspektiv
- möjlighet att knyta kontakter inför framtida samarbete

Program – nedslag i innehållet

OLIVTRÄDSPLANTERING I BATTIR

Rabbis for Human Rights är en människorättsorganisation som med utgångspunkt i judisk tro och etik verkar för skydd av mänskliga rättigheter och humanitär rätt. Delegationen fick möjlighet att tillsammans med Rabbis for Human Rights plantera olivträd i Battir på Västbanken, en by med lång jordbrukstradition och historiska terrassodlingar, vars mark och försörjningsmöjligheter påverkas av den pågående ockupationen.

Tillsammans med palestinska familjer planteras olivträd i syfte att stärka familjernas försörjning och deras möjlighet att leva kvar på sin mark. Olivträdet har en djup kulturell och historisk betydelse för palestinska samhällen, som bärare av både försörjning, identitet och kontinuitet över generationer. Olivträdens kulturella, historiska och ekonomiska betydelse gör dem till mål för förstörelse i samband med israeliska bosättares markövertaganden i ockuperade områden.

I en kontext präglad av ockupation och omfattande begränsningar av palestiniers fri- och rättigheter, där internationell humanitär rätt betonar skyddet av civil egendom och civilbefolkningens försörjningsmöjligheter, får denna typ av handlingar en särskild betydelse – inte bara som ett konkret försörjningsstöd, utan som ett uttryck för uthållighet, värdighet och hopp.

Trädplanteringen avslutades med ett mottagande i familjens hem, där den värme och generositet som visades gjorde ett djupt intryck – särskilt mot bakgrund av att familjen lever under ständig osäkerhet och hot mot liv och försörjning på Västbanken. Mötet blev en stark påminnelse om hur Guds närvaro kan anas i den levda gästfriheten och om hur hoppet bärs, även där livet präglas av utsatthet och lidande.

PALESTINSK-ARABISKA MEDBORGARE I ISRAEL

Dr. Lamma Mansour besökte delegationen på Svenska teologiska institutet där hon föreläste om sin forskning. Dr. Mansour är kristen palestinier från Nasaret. Hon har en doktorsexamen i socialpolitik och social intervention från University of Oxford. Hennes forskning fokuserar på unga människor i Israel–Palestina och särskilt på palestinska ungdomars tillgång till utbildning,

Dr. Mansour redogjorde för hur palestinsk-arabiska israeliska medborgare (PAI) utsätts för systematisk diskriminering och den politiska utvecklingen har inneburit att ytterligare marginalisering och lett till svåra sociala, ekonomiska och hälsomässiga levnadsförhållanden. PAI är överrepresenterade i de lägsta socioekonomiska skikten i Israel. Hennes forskning har bland annat visat att det faktum att undervisningen på universiteten sker på hebreiska, den ekonomiska situationen för PAI samt att judisk-israeliska ungdomar påbörjar sina universitetsstudier när de är äldre på grund av värnplikt gör att palestinska ungdomar har sämre förutsättningar för sina universitetsstudier.

Trots omfattande diskriminering i det israeliska samhället är kristna PAI - kvinnor i Israel bland de mest högtbildade i landet. Högre utbildning upplevs som ett av de viktigaste – om inte det enda – verktyget för att skapa framtidsutsikter i svår samhällskontext.

Dr. Mansour redogjorde även för hur den systematiska diskriminering som arabiska palestinier utsätts för drabbar olika hårt beroende på om de har medborgarskap eller inte. Det är en komplex verklighet för arabiska palestinier, där medborgarskapsstatus och geografisk hemvist formar olika livsvillkor, vilket i vissa sammanhang kan riskera att skapa motsättningar eller spänningar inom den arabiska palestinska gruppen.

I mötet med Dr. Mansour blev det tydligt hur kristen tro, mänskliga rättigheter och frågor om rättvisa är djupt sammanflätade i den palestinska kontexten. Mötet med Dr. Mansour är en påminnelse om betydelsen av långsiktiga relationer och internationell solidaritet som en del av kyrkans uppdrag.

ROSSING CENTER FOR EDUCATION AND DIALOGUE

Rossing Center for Education and Dialogue är en interreligiös organisation baserad i Jerusalem som sedan 2006 arbetar för att främja dialog, ömsesidig förståelse och samexistens mellan judar, kristna och muslimer. Genom utbildningsprogram, mötesplatser och forskning riktar sig organisationen till bland annat skolor, lärare, religiösa ledare och unga vuxna. Arbetet syftar till att motverka fördomar, diskriminering och religiöst motiverad intolerans.

På Svenska teologiska institutet i Jerusalem fick delegationen ta emot Dr Sarah Bernstein, Executive Director, John Munayer, Director of International Engagement och Hana Bendcowsky, Program Director of the Jerusalem Center for Jewish-Christian Relations som berättade om det omfattande arbete som Rossing Center for Education and Dialogue bedriver.

Arbetet bedrivs inom tre huvudsakliga områden: utbildning, dialog och internationellt engagemang. Genom utbildningsinsatser, i samarbete med Israels utbildningsministerium, arbetar Rossing Center for Education and Dialogue för att integrera värden som inkludering, jämlikhet och pluralism i utbildningssystemet, med särskilt fokus på skolledare och lärare.

Dialogverksamheten syftar till att skapa mötesplatser där judar och araber tillsammans verkar för inkluderande gemensamma miljöer. Det internationella arbetet möjliggör erfarenhetsutbyte, forskning och kunskapsspridning kring freds- och samhällsbyggande, både lokalt och globalt.

Parallellt med civilsamhällesarbetet samarbetar Rossing Center for Education and Dialogue med offentliga institutioner och organisationer för att uppnå långsiktiga och strukturella förändringar, och har hittills samarbetat med över 140 aktörer inom utbildning, religion, interreligiös dialog och samhällsarbete.

I den årliga rapporten *Attacks on Christians in Israel and East Jerusalem* som Rossing Center for Education and Dialogue presenterade 2025 visades dokumentation av 111 fall av trakasserier och våld riktade mot kristna i Israel och östra Jerusalem under 2024. Rapporten visar att de vanligaste formerna av fysiska angrepp omfattade spottande och fysiskt trakasserier, samt skadegörelse mot kyrkor, kloster och kristna symboler, och att många av de drabbade var präster och andra lätt identifierbara troende. Fynden inkluderar också fall där religiösa ledare uppmanats ta bort kristna symboler i det offentliga rummet, vilket enligt rapporten bidrar till en känsla av osäkerhet och exkludering inom den kristna minoriteten. En tillhörande undersökning visade att en betydande andel av kristna under 30 år överväger att lämna regionen, delvis på grund av det socio-politiska klimatet som beskrivs i rapporten.

Samtidigt vittnar Rossing Center for Education and Dialogue:s arbete om att dessa utmaningar inte möts med uppgivenhet, utan med ett långsiktigt engagemang för dialog, utbildning och relationer över religiösa och samhälleliga gränser. Genom möten, gemensamt lärande och interreligiöst samarbete skapas utrymme för förståelse, motståndskraft och hopp, även i en polariserad och sårbar kontext. I detta arbete hålls försoning och mänsklig värdighet levande som bärande värden, och tron på att fred kan växa fram genom uthållighet, ansvar och gemenskap ges fortsatt näring.

GUDSTJÄNST OCH AVTACKNING AV BISKOP AZAR

I Talita Kumi-skolan i Beit Jala deltog delegationen i en internationellt präglad gudstjänst med efterföljande mottagning, med bred uppslutning från lokalsamhället. Bland de närvarande fanns representanter för olika kyrkor och samfund samt företrädare för den palestinska poliskåren, vilket bidrog till en högtidlig inramning.

I samband med att biskop Johan Dalman gav sin välsignelse till biskop Azar ombads hela den svenska delegationen att resa sig och gemensamt delta i välsignelsen. Den kollektiva handlingen väckte uppmärksamhet och uppfattades som ett uttryck för kyrklig gemenskap och internationell samhörighet.

Vid den efterföljande mottagningen framförde Malmö pastorat en officiell hälsning.

Att så många internationella kyrkliga företrädare var samlade på plats i Beit Jala i denna tid av politisk osäkerhet och långvariga påfrestningar blev ett tydligt uttryck för solidaritet i konkret handling. Utifrån förståelsen av människans okränkbara värde och kyrkans kallelse att stå på de utsattas sida blir sådan närvaro i sig ett vittnesbörd – om gemenskap över gränser, om ansvar och om hopp som bär även i svåra tider.

DAR AL-KALIMA UNIVERSITY

Dar al-Kalima University är ett palestinskt universitet i Bethlehem på Västbanken med inriktning på konst, kultur och kreativt skapande. Lärosätet har sina rötter i det kyrkliga civilsamhället och grundades av Professor Dr. Mitri Raheb inom ramen för Diyar-konsortiet, med koppling till den Evangelisk-lutherska kyrkan i Jordanien och det Heliga landet.

Dar al-Kalima förenar akademisk utbildning med ett tydligt samhällsengagemang och en vision om att stärka palestinsk identitet, motståndskraft och framtidstro genom kultur, utbildning och kreativitet.

Delegationen blev varmt mottagen och bjöds på en uppskattad måltid, vilket skapade en god atmosfär och gav utrymme för samtal och gemenskap. Besöket fortsatte därefter med en rundvandring som gav möjlighet att ta del av en rik och uttrycksfull samling palestinsk konst, vilken på ett påtagligt sätt vittnade om skapande kraft och kulturell uthållighet.

I en tid av extrem utsatthet för det palestinska folket har Dar al-Kalima University en särskild betydelse genom sitt arbete med att bevara, gestalta och vidareföra palestinsk konst och kultur. Detta är en kulturgärning som bekräftar människans skapande värdighet och vittnar om hopp och livskraft även under förhållanden präglade av förtryck och osäkerhet.

BESÖK I JERUSALEM OCH BETLEHEM

Delegationen besökte flera centrala kristna och judiska platser, däribland Gravkyrkan, Via Dolorosa, Klagomuren och Födelsekyrkan.

Födelsekyrkan var vid tillfället för besöket nästan helt fri från turister, vilket gav en ovanligt stillsam och eftertänksam upplevelse. Stillheten speglade samtidigt situationen i Betlehem i stort. I mötet med invånare i staden togs delegationen emot med värme, men också med vittnesmål om en påtaglig ekonomisk nöd, där flera beskrev hur utebliven turism inneburit att centrala inkomstkällor försvunnit.

Resan mellan Jerusalem och Bethlehem skedde med lokal buss och innefattade passage genom en checkpoint, där bussen stoppades och genomsöktes av tungt beväpnad militär. För delegationen blev detta en konkret och påtaglig erfarenhet av de begränsningar och den osäkerhet som präglar rörelsefriheten i området, samtidigt som det blev tydligt att sådana kontroller utgör en del av vardagen för den lokala befolkningen.

Sammantaget gav besöket en fördjupad förståelse för hur heliga platser, vardagsliv och politiska realiteter är tätt sammanflätade i området. I mötet mellan stillhet, gästfrihet och begränsningar blev den kallelsen till närvaro, solidaritet och hopp särskilt tydlig, också i en kontext präglad av osäkerhet och utsatthet.

AUGUSTA VICTORIA-SJUKHUSET

Augusta Victoria-sjukhuset är beläget på Olivberget i Östra Jerusalem och drivs av Lutheran World Federation (LWF). Sjukhuset grundades 1950 i samarbete med FN:s hjälporganisation för palestinska flyktingar (UNRWA) som en central vårdinrättning för palestinska flyktingar efter 1948 års konflikt. I dag ingår Augusta Victoria i East Jerusalem Hospital Network och har haft stor betydelse för utvecklingen av det palestinska vårdsystemet samt för utbildning av vårdpersonal och specialister.

Sjukhuset erbjuder högspecialiserad vård inom bland annat cancervård, njurvård och dialys, diabetesvård samt långtidssjukvård, och bedriver även uppsökande verksamhet genom mobila mottagningar för mammografi och diabetes.

Årligen genomförs omfattande vårdinsatser, bland annat tiotusentals dialys-, kemoterapi- och strålbehandlingssessioner, vilket understryker sjukhusets centrala roll för patienter från Västbanken och Gaza. Verksamheten bemannas av över 500 anställda och håller internationell medicinsk standard, samtidigt som sjukhuset fungerar som en viktig utbildnings- och kunskapsmiljö för framtida vårdpersonal i regionen.

Vid besöket presenterade sjukhuset sitt arbete och de betydande hinder som påverkar tillgången till vård. Det framkom att patienter från Gaza inte har haft möjlighet att ta sig till sjukhuset sedan den 7 oktober 2023, då israeliska myndigheter inte tillåtit medicinsk evakuering till sjukhus i Västbanken eller Östra Jerusalem. Detta har fått allvarliga konsekvenser för människor i behov av livsnödvändig och specialiserad vård. Det uppgavs att ca 12 000 cancerpatienter inte haft tillgång till behandling sedan den 7 oktober 2023.

Sjukhuset beskrev även hur vårdpersonal regelbundet hindras eller försenas vid checkpoints, vilket påverkar möjligheten att bemanna verksamheten och säkerställa kontinuitet i vården. I mötet med personalen återkom ett tydligt budskap om att sjukhusets uppdrag är att ge vård utifrån behov, oavsett patienters etnicitet eller religiösa tillhörighet. Denna hållning, som betonades genomgående i samtalen, gav en samlad bild av professionell etik, medicinsk integritet och solidaritet i en vardag präglad av stora påfrestningar.

BISKOPSVIGNINGEN

Vigningen av biskop electus Imad Mousa Haddad inleddes med en procession från Jaffa-porten med omkring 500 deltagare. Processionen leddes av scouter som spelade musik och förde deltagarna genom Jerusalems smala gator fram till Redeemer-kyrkan, vilket skapade en glad och högtidlig stämning.

Delegationen närvarade vid vigningsgudstjänsten, som var ekumeniskt präglad och ägde rum i en fullsatt kyrka. Linda Isberg och Jonas Wollin deltog i processionen in i kyrkan. Efter gudstjänsten hölls en mottagning med lokala inslag.

Påföljande dag arrangerades ytterligare en mottagning för internationella gäster, där delegationer från flera delar av världen samlades för att visa sitt stöd för biskopen och församlingen. Under samlingen uttrycktes en tydlig samstämmighet och solidaritet med de kristna gemenskaperna i området, liksom med det palestinska folket i stort.

I sitt tal uppmanade biskop Haddad de närvarande att använda sina röster för att påverka sina respektive regeringar att stödja det palestinska folket. Samtidigt betonade han vikten av att inte tala *för* palestinierna, utan att låta deras egna röster höras, och framhöll att den kristna närvaron är till för alla människor, oavsett religiös tillhörighet.

Biskop Haddad delade även en personlig erfarenhet när han berättade om hur hans mor hölls kvar vid en checkpoint under flera timmar och var nära att missa vigningen. Erfarenheten synliggjorde hur begränsningar i rörelsefriheten inte enbart påverkar kyrkliga högtider, utan även religiösa sammankomster generellt, och därmed inskränker möjligheten att utöva sin religion. Detta innebär en begränsning av religionsfriheten, som inte endast drabbar kristna utan alla människor som vill samlas och praktisera sin tro.

Reflektioner och iakttagelser

Resan gav en fördjupad förståelse för hur politiska strukturer, rättighetsfrågor och religiös tillhörighet samverkar och påverkar vardagsliv, samhällsfunktioner och relationer i området.

Delegationen gjorde bland annat följande reflektioner:

- **Militär närvaro och säkerhetslogik** präglar vardagsmiljöer på ett sätt som normaliserar kontroll och påverkar människors rörelsefrihet, tidsanvändning och känsla av handlingsutrymme.
- **Checkpoints fungerar som strukturella maktutövningsspunkter**, där tillgång till arbete, vård, familjeliv och religiösa sammanhang görs oförutsägbart och villkorat.
- **Rörelsebegränsningar får särskilt allvarliga konsekvenser för sårbara grupper**, såsom sjuka, äldre och vårdpersonal, vilket tydliggjordes i mötet med Augusta Victoria-sjukhuset.
- **Efter den 7 oktober 2023 har utsattheten fördjupats**, med ökade restriktioner, försämrad tillgång till vård och kraftigt minskade försörjningsmöjligheter, särskilt i samhällen som Betlehem där turismen utgör en central inkomstkälla.
- **Dr. Mansours föreläsning belyste hur palestinier påverkas olika beroende på juridisk status**, såsom medborgarskap, uppehållstillstånd eller boende i ockuperat område, vilket bidrog till ökad förståelse för interna skillnader och spänningar inom den palestinska gruppen.
- **Rossing Centers arbete visade hur utbildning och dialog används för att motverka religiöst motiverad intolerans**, samtidigt som deras rapport om attacker mot kristna synliggjorde en växande utsatthet för kristna minoriteter i Israel och östra Jerusalem.
- **I möten med palestinska företrädare betonades genomgående ett universellt ansvar**, där man återkommande framhöll att arbetet inte enbart syftar till att stärka den egna gruppen, utan till att möta alla människor i behov, oavsett etnicitet, religion eller bakgrund.

- **Vårdpersonal och kyrkliga aktörer betonade konsekvent vård och stöd utifrån behov**, vilket framstod som ett medvetet etiskt ställningstagande i en polariserad och konfliktpräglad kontext.
- **Internationell och ekumenisk närvaro fick en tydlig symbolisk och politisk betydelse**, där fysisk närvaro uppfattades som ett uttryck för solidaritet, ansvar och gemenskap över gränser.
- **Kultur, konst och utbildning framstod som former av motståndskraft**, där institutioner som Dar al-Kalima University bevarar berättelser, identitet och framtidstro i en kontext präglad av långvarig marginalisering.
- **Kyrkliga högtider och ritualer påverkades direkt av den politiska situationen**, vilket tydliggjordes under biskopsvigningen, där även familjemedlemmars möjlighet att närvara var beroende av passage genom checkpoints.

Slutreflektion

Sammantaget gav resan en fördjupad inblick i hur politiska och rättsliga strukturer formar människors livsvillkor, men också i hur tro, professionellt ansvar och civilsamhälleligt engagemang bärs fram i en vardag präglad av osäkerhet och påfrestning. I möten med kyrkor, vårdinstitutioner, utbildningsverksamheter och lokala samhällen framträdde ett konsekvent fokus på människans okränkbara värde och på omsorg som ges utifrån behov, oavsett etnisk, nationell eller religiös tillhörighet.

Utifrån Svenska kyrkans teologiska grundsyn, där tron uttrycks genom omsorg, solidaritet och ansvar för medmänniskan, blev resan en påminnelse om kyrkans uppdrag att vara närvarande där livsvillkor är svåra och rättigheter begränsade. Genom internationell gemenskap, ekumeniskt samarbete och ett långsiktigt engagemang för rättvisa och fred ges uttryck för en tro som inte drar sig undan konfliktens realiteter, utan söker bära hopp, värdighet och solidaritet i en komplex och sårbar kontext.

Fortsatt arbete i Malmö

Under resan uttryckte både Malmö pastorat och biskop Imad Haddad höga förväntningar på den fortsatta vänrelationen och dess utveckling.

I samtalen identifierades flera områden som särskilt angelägna för fortsatt samarbete:

- ungdomsarbete som ett möjligt gemensamt fokusområde
- fortsatt informationsarbete om palestiniernas situation
- fördjupade kontakter med Evangelisk-lutherska kyrkan i Jordanien och det Heliga landet (ELCJHL) och andra relevanta aktörer i regionen

I dialogen betonades vikten av ömsesidighet, där relationen inte enbart handlar om stöd utan om gemensamt lärande, erfarenhetsutbyte och långsiktiga relationer. Biskop Haddad återkom till att kyrkans uppdrag inte är begränsat till den egna gemenskapen, utan vilar i en kristen förståelse av att kyrkan är till för världen. Engagemanget beskrevs därför som ett ansvar för alla människor i utsatthet, oavsett religiös eller etnisk tillhörighet, där omsorg, rättvisa och försvar av människovärdet hör samman. Det fortsatta arbetet kan i detta ljus förstås som en del av Svenska kyrkans internationella kallelse att genom solidaritet och närvaro bidra till fred, värdighet och hopp.

Nästa steg är att involvera pastoratets bredare arbetsgrupp och konkretisera formerna för samarbetet, med målsättningen att utveckla en långsiktig, ömsesidig och verksamhetsnära relation.

Under resan genomfördes även ett antal filmade intervjuer med lokala företrädare. Dessa utgör ett viktigt underlag för fortsatt informations- och utbildningsarbete inom pastoratet, exempelvis i församlingar, ungdomsverksamhet och i dialog med förtroendevalda. Materialet är för närvarande under redigering och ska tillgängliggöras via pastoratets kommunikationskanaler.

Sammanfattande bedömning

Resan bidrog till:

- **en fördjupad förståelse för Evangelisk-lutherska kyrkan i Jordanien och det Heliga landet (ELCJHL)**, dess uppdrag och de villkor under vilka kyrkan verkar,
- **etablering och fördjupning av relationer** som utgör en viktig grund för framtida samarbete,
- **ökad insikt i kristnas och andra palestiniernas livsvillkor**, där religiöst liv, vardag och politiska realiteter är tätt sammanflätade,
- **en tydlig erfarenhet av kyrkans globala gemenskap**, där solidaritet, närvaro och ömsesidigt ansvar kom till konkret uttryck,
- **en fördjupad medvetenhet om pågående övergrepp och rättighetskränkningar**, samt en stärkt förståelse av kyrkans kallelse att bära vittnesbörd om dessa, i trohet mot evangeliets krav på sanning, rättvisa och människovärdets okränkbarhet.

Delegationen återvänder med ödmjukhet inför de möten och erfarenheter som resan inneburit, och med en fördjupad förpliktelse att i ord och handling förvalta det ansvar som följer av att ha tagit del av dessa vittnesmål. Detta innefattar att i relevanta sammanhang synliggöra de livsvillkor som mötts, och att som kyrka bidra till arbete för rättvisa, fred och försoning.